

Joachim Hartmann

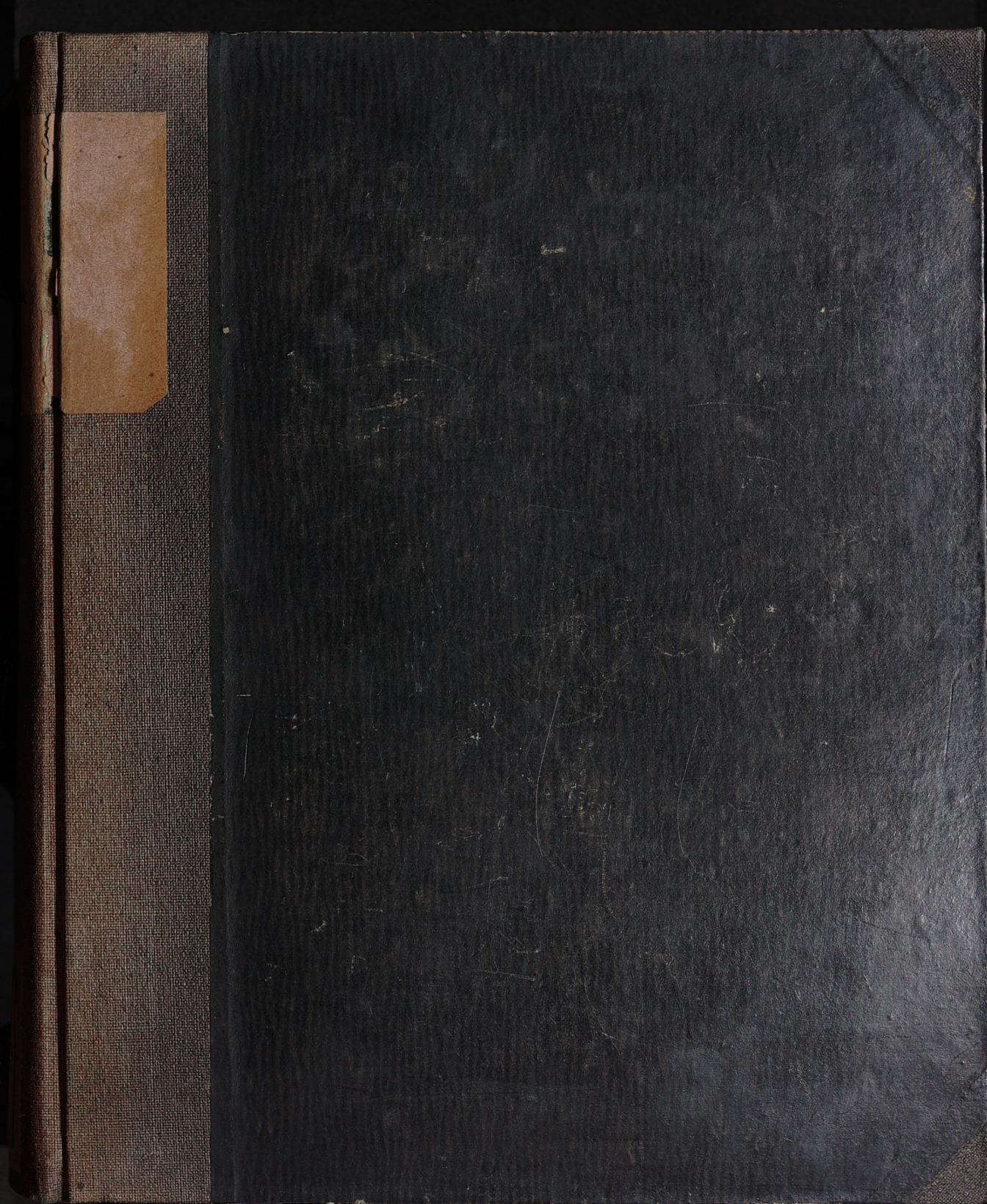
Programma, Qvo Ad Sacrvm Festvm Nativitatis Domini Nostri Et Redemptoris Iesv Christi Pientissima Mente Celebrandvm Cives Academicos O. O. Honoratissimos Svmmo, Qvo Par Est, Officio Cohortatvr, Simvlqve Brevem Vaticinii Per Sanctvm Danielelem Cap. IX. 24. 25. 26. 27. Literis Consignati Illvstrationem ... Tentamine In LXX Hebdomades Danielis Pvblicata, Confirmationis Primas Lineas Exhibet

Rostochii: Litteris Adlerianis, [1776?]

<https://purl.uni-rostock.de/rosdok/ppn1838220526>

Druck Freier Zugang

zfb ME
05. AUG. 1999

● entsäuert

*Math. h.
2970*

Passionis Dominicae

Joannis Baptistae

PROGRAMMA,
QVO AD
SACRVM FESTVM
NATIVITATIS DOMINI NOSTRI ET
REDEMPTORIS IESV CHRISTI

PIENTISSIMA MENTE CELEBRANDVM
CIVES ACADEMICOS O. O. HONORATISSIMOS
SUMMO, QVO PAR EST, OFFICIO COHORTATVR,

SIMVLQVE BREVEM
VATICINII PER SANCTVM DANIELEM

CAP. IX. 24. 25. 26. 27.

LITERIS CONSIGNATI ILLUSTRATIONEM,

EIVSQVE
ADVERSVS ILLUSTRIS ET DOCTISSIMI DOMINI
IOANNIS DAVIDIS MICHAELIS

APVD GOETTINGENSES PROFESSORIS LONGE CELEBERRIMI
COGITATA,
TENTAMINE IN LXX HEBDOMADES DANIELIS PVBLICATA,
CONFIRMATIONIS

PRIMAS LINEAS EXHIBET

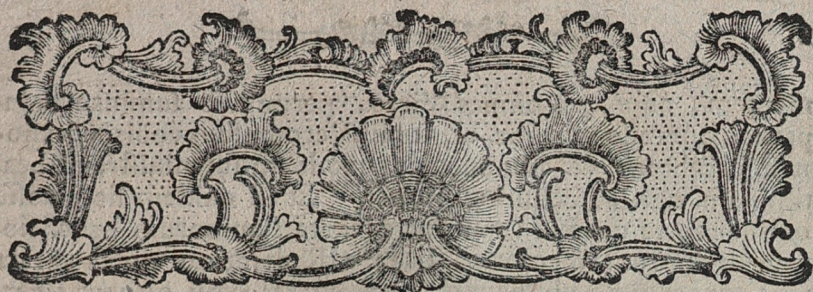
IOACHIM HARTMANN,
PHIL. ET S. S. THEOLOGIAE DOCTOR, HVIVSQVE PROF. PVBL.
ORD. CONSIST. DVCAE. CONSIL. AD AEDEM DIVI NICOLAI PASTOR,
ET SOCIETATIS SCIENTIARVM, QVAE FRANCOFVRTI AD
VIADRV M FLORET, MEMBRVM.

ACADEMIAE HODIE RECTOR.

ROSTOCHII,
LITTERIS ADLERIANIS.

1776

W

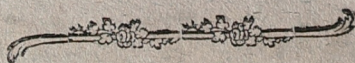

11
שש

Gaudia Orbis Christianus canit, eaque, quorum *festa, quam hodie celebramus, dies omni- bus atque singulis, qui Christi nomen pro- fitentur atque doctrinam salutarem, gra- vissimas, summasque, et sanctissimas, sup- peditat rationes. Revocat enim haec sacra dies in memoriam nobis nostri, quem pien- tissima mente veneramur, REDEMPTORIS salutiferam universo orbi futuram NATIVITATEM. Nativitatem, inquam, quam et Angelorum cohortes et exercitus coelorum cecinerunt, et tanquam principium pacis nostrae spiritualis atque aeternae, divini quoque in nos beneplaciti, et summae divinae gloriae illustrationis, praedicaverunt. Proxime ad nos pertinet Re- demtor. Homines captivos peccatis et inferno, et, ut po- tiora dicam, ipsi Deo peccatorum Vindicti captivos, ut san- guine et morte sua, Θεανθρώπου, tanquam infiniti meriti pretio, redimeret, inque suum et Dei Trinunius peculium acquireret, haec ratio est cur Filius Dei, naturam humanam in vtero matris adsumens, et hypostatice sibi uniens, homo natus est, atque εν μόρφη δόξης nostram cum Deo reconciliationem effecit. No- strum est, Cives Academiae nostrae O. O. Honoratissimi, ut primis omnium accenseamur, qui toto corde exultant, et summo ex tanto nobis praestito a summo Numine ineffabilis gratiae benefi- cio, perfunduntur gaudio. Isti quidem, ita enim spero, dum*

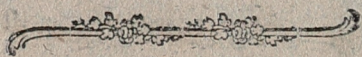
A

mentem,

mentem, animique omnes Vires, permisistis summae voluntati, meum esse arbitror, ut, et mihi, et omnibus vobis, occasionem praebeam, vel adminiculum quoddam subministrem, beatissimum eum adfectum nutriendi. Et id quidem fieri posse quisque forte mecum reputabit excitata summorum beneficiorum divinerum memoria, quae a Redemptore nobis parata sunt, quorumque obrinendorum *Nativitas* IESU CHRISTI certissima nobis documenta praestitit. Ea summa beneficia, admirabili, et coelesti nuntio dignissimo, modo, complectitur, et nerve admodum atque efficacissima emphasi praedicat Angelus coelestis precibus ardentissimis, et fide in Redemptorem plenis, Deum precatu Danieli a Deo missus. Est illustre Vaticinium, quod Gabriel enunciat, ab ipso Daniele, inspirante Spiritu divino, descriptum, *Dan. 9, 24. 25. 26. 27.* Adscribam huc secundum versionem b. ANDREAE OSIANDRI ita habentem: *Septuaginta hebdomades abbreviatæ, determinatæ, sunt super populum tuum, et super urbem sanctam tuam, ut consummetur praevaricatio, et finem accipiat, obsignetur, peccatum, et deleatur, expietur, iniquitas, et adducatur iustitia sempiterna, et impleatur, obsignetur, Visio et Prophetia, et ungatur Sanctus Sanctorum.* Scito ergo et animadvertite: *Ab exitu sermonis, ut iterum aedificetur Ierusalem, usque ad CHRISTVM Ducem, hebdomades septem et hebdomades sexaginta duæ erunt: Rursum aedificabitur platea, et muri, in angustia temporum. Et post hebdomades sexaginta duas occidetur CHRISTVS: Et non erit ejus populus qui eum negaturus est, ET NON SIBI (moriatur). Et civitatem et Sanctuarium dissipabit populus cum duce venturo: Et finis ejus vastitas: Et post finem belli statuta desolatio, et finis ejus cum inundatione erit, et usque ad finem belli decreta est desolatio. Confirmabit autem pactum multis hebdomada una: Et in dimidio hebdomadis deficiet, cessabit, hostia et sacrificium: Et erit in Templo abominatio, et apud aras erunt abominaciones, desolationis: Et usque ad consummationem et finem decretum est, quod perseverabit desolatio.* Equidem sentio his paucis plagulis, quae dicenda sunt, absolvi non posse. Faciam tamen, quantum fieri potest. Integri nexus, causa totum Vaticinium praemissi.

§. I.

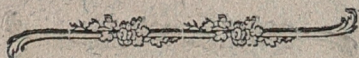

§. I.

Daturus sum *primo loco* aliqua ipsum sensum Vaticinii illustratura, quamvis verba sint adeo plana et perspicua, ut quilibet, doctrinae Scripturae Sacrae non expers, sensum non cunctanter inventurus sit. Et in his quidem non haerebo circa ea, quae millies jam excussa sunt, sed ea sola explicabo, quae hodie aliquam non incongrue recipere enodationem, tempora nostra evincunt. *Suppono* itaque, quod septuaginta hebdomades annorum intelligantur, hinc, sumto quovis die pro anno, LXX hebdomades conficiant septies septuaginta, adeoque 490, annos. Alios modos numerandi Sacra Scriptura non habet, quam hos duo, ut vel communes computet hebdomades, 7, et annos, 365, dierum, vel diebus addat significatum annorum, unde septem dies, hinc una hebdomas, aequipollent septem annis, cujus modi computandi exempla habentur cum explicatione divina, *Num. 14, 34. Hes. 4, 5, 6.* Adhibito priori significato nihil deprehenditur, quod tanquam Vaticinii complementum considerari possit. Quod si enim vel maxime gratis adsumeretur, post 70 hebdomades dierum, hoc est, post annum integrum et 18 hebdomades communes, ab hoc tempore, quo Gabriel nuntius Danieli a Deo missus est, factam esse liberationem populi e captivitate per mandatum Cyri, *Esd. 1, 1. ff.* quod tamen aegre probari potest: Si enim vel maxime iterum sumeretur, primos e captivitate non citius post mandatum Cyri in terram Israelis advenisse, atque idem tempore secundae migrationis sub Esdra factum legitur, *Esd. 7, 9.* hinc, quod a mandato Cyri quatuor menses plenos ad hoc iter conficiendum illi consumserint: Cum tamen septimo mense anni primi Cyri Solymis Deo sacrificia obtulerint, *Esd. 3, 1.* Cyrum post 3 menses anni sui, post mortem Darii, primi, mandatum istud dedisse, consequurum esset: Annus hinc Darii secundus cum his 3 mensibus effecturi essent hebdomades communes 65: Gabriel itaque Danieli adparuisset sub initium hebdomadis 5 ante finem anni primi Darii Medi: Non autem probabile est, Daniele m pium, fidelem, Verbi Dei amatorem, et Vaticini-

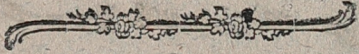

cinii Ieremiae, *Cap. 25, 11. 27, 7.* optime gnarum, cum intelligeret Nebucadnezare[m] mortuum, ejus filium Evilmerodacum mortuum, hujusque filium Belsazerem occisum, Babylonemque a Dario et Cyro captam, Dariumque scepra tenentem, non cito, postquam haec facta sentiret, precibus his ad Deum accessisse, quae hoc loco *Cap. 9, 3.* etc. leguntur, sed eas ad usque fere finitum primum Darii annum distulisse. Probabile hinc potius est, quae hoc capite leguntur non diu post initium anni primi Darii Medii facta esse. Eo vero posito 70 hebdomadibus communibus tempus solutae per Cyrum Captivitatis ne quidem attingitur. Interim si vel maxime, quod improbable est, sumatur pro vero; eorum tamen, quae ipso hoc vaticinio praedicta nunciantur, Captivitatis solutione non ullum dici potest impletum esse momentum. Unde inivecto argumento concluditur hebdomades communes septem dierum hic intelligi non posse. Id etiam evidentissime ex eo concipitur, quod *Cap. 10, 2. 3.* ipse Daniel nuncupat hebdomades *dierum*, quod additum manifestum est indicium, quod, ubi in antecedentibus termino *hebdomadam* usus erat Daniel, ea notio hebdomadam communium adhibenda non sit, sed hebdomades intelligendae sint propheticae, *hebdomades annorum.* Suppono porro, easdem esse hebdomades, quae v. 24 dicuntur, atque illae, quae, dividendo totum in suas partes $7 + 62 + 1 = 70$ nuncupantur v. 25. 26. 27. Nec enim, ni vim inferre nexui sermonis voluerit, quisquam alios his versibus concedere potest hebdomades, quam tales, quae partes sunt totius Summae v. 24. dictae. Et hoc maxime ex eo consequitur, quod, quae hebdomade, quae post $7 + 62$, v. 25, sequitur, futura praedicuntur, mors Christi et Foederis confirmatio, impletio sunt eorum, quae v. 24. enunciantur, divinatorum beneficiorum. Praetereaque, ni idem totum sint partes dictae simul summae, necessarium erit vel fateri Angelum designasse tempus v. 24. absque indicato termino a quo, hinc in obscuro reliquisse relictum illius temporis conceptum, quod quidem verae revelationis ideae repugnat, vel beneficia v. 24. enumerata pro talibus sumere, quae ex Messia non sunt derivanda, hinc frigidam et nullius momenti sententiam efficacissimis v. 24. propositis Angeli

geli tribuere, *vel* longius a termino 70 hebdomadam remove-
re, et post iteratas demum 70 hebdomades ponere, quod po-
nendum cum ipso 70 hebdomadam termino versus 24 docet: Ut
plura minus congrua nunc non adducam. *Suppono* itaque de
Christo Redemptore in admirabili hoc Vaticinio esse sermonem,
qui etiam expresse tanquam hebdomadam $7 + 62 = 69$ ter-
minus ad quem ab Angelo nuncupatur, ejusque excisio ipsis
terminis v. 26 praedicitur. *Suppono* hinc terminum a quo 70
hebdomadam v. 24 nuncupatorum non esse alium atque eum,
qui distinctissime indicatus est v. 25, nimirum exitum mandati
de aedificandis Hierosolymis, iisdemque plateis murisque in-
struendis. Quare, cum ex omnibus mandatis, quae inde a
Darii Medi temporibus ad Iudaeos respectum habent, non sit
ullum, quod Solyma aedificanda plateisque et muris ornanda
praecipiat, praeterquam unicum illud, quod Nehemiae datum
est, tempore *Artaxerxis* Longimani, ejusque quidem anno vige-
simo; suppono ab isthoc termino inchoandum esse 70 hebdo-
madum computum, ita ducendum, ut ab isto termino ad ma-
nifestatum Christum, Redemptorem Orbis, fluxisse intelligantur
 $7 + 62 = 69$ hebdomades annorum, aequales annis 483, et suc-
cessisse his hebdomadem 70 foederalem, cujus cursu durante,
et hebdomadis quidem medio extirparus Christus sit. His
suppositis seu praenotatis reliqua sunt in vado. Excisione
Christi facta per infidelium Iudaeorum malitiam ratio posita con-
cipitur, cur exercitus Principis urbem cum Sanctuario destructu-
rus sit. In tanta ista malitia, inquam, ut et ipsi pro obtinendo
suo fine excisionis Christi, vindictam in se provocarent divi-
nam infideles, *Matth.* 27, 25. Hinc cum morte Christi, Excidium
urbis, tanquam consecrarium tantae infidelium in Christo exci-
dendo, et circa mortem ejus, demonstratae malitiae, conjungi-
tur. Additur autem deinde v. 27, eam hebdomadem, quae
secutura sit post $7 + 62 = 69$ hebdomades, esse foederalem,
cujus medio Sacrificiorum omnium valor cessaturus sit, certe
per mortem Christi sublatus ea hebdomade, et ejus quidem medio.
Additur, sequentem deinde urbis et Sanctuarii destructionem
et ad finem duraturam vastationem spem omnem restitutionis
ablaturam esse.

Ex his quidem praemissis non difficile erit ordinem totius Vaticinii recte concipere. Totum tempus *primo* nuncupat Angelus 70 hebdomadam, nuncians, quanta beneficia, *ante, quam ad finem decurrerit istud tempus*, humano generi paranda sint, v. 24. Tum terminum a quo totius temporis notat mandatum de urbe reaedificanda. Post in partes dispescit istud totum tempus et principio nuncupat 7 + 62 hebdomades, horumque terminum ad quem CHRISTVM, PRINCIPEM, docet. Ulterius hoc toto tempore urbem aedificandam, plateisque et muris ornandam, variasque aerumnas illius temporis futuras, nunciat. Rationem cur totum hoc tempus 69 hebdomadam divisum sit in duas partes, quarum altera hebdomades *septem, sexaginta duas* hebdomades altera, complectitur, et priores quidem accentu distinctivo magno a posterioribus distinctas, hujus, inquam, distinctionis sat gravem Vaticinii complementum, et historia populi sub isthac Vaticinii impleione, suppeditat rationem, varias eventuum, cum octava hebdomade ingruentium, aerumnas. Subtractis a 70 hebdomadibus 69 remanet adhuc una *post* 69 sequens. Docet itaque nunc Gabriel Christum ipsa hebdomade, cujus sub initio manifestandus erat, excidendum, in eoque rationem futuram Urbi et Sanctuario funestissimorum eventuum. Tandem praedicat, ea non obstante Christi excisione eam hebdomadem, *unam*, e septuaginta hebdomadibus reliquam, futuram esse *foederalem*, foedus confirmante Christo plurimis, foedus, inquam, evangelicum, neutiquam legale, legis ceremonialis, quod quidem, sublato, ipso hebdomadis medio, morte excisi Christi, toto Sacrificiorum tum cruentorum tum non cruentorum coram Deo valore, et funditus eversis Urbe et Templo, tum cum Ala exercitus abominanda ad futura sit, eversis ita, ut ad seculi finem vastatio mansura sit, sine spe restitutionis cessaturum sit. Et is quidem rerum ordo abundanter, arbitror, docere poterit, cur nuntius coelestis ea, qua usus est, orationis serie isthaec cuncta proposuerit. Simul autem versus 26. 27. explicare adparet principium et fontem eorum beneficiorum, quae v. 24. nuncupaverat

verat nuntius coelestis. Ea enim cuncta stabilito per Christum
foedere Evangelico fundantur.

§. 3.

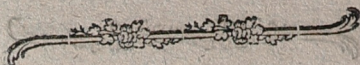
Concepimus ordinem sermonis, cogitabimus ordinem
rerum. Eum ita cogitabimus, ut simul eventui respondere in-
telligamus. Brevissime conceptus is quidem erit sequens.

1. Anno Artaxerxis Longimani Regis inde a Societate
Regni cum ejus Patre Xerxe, pro more Scripturae, numerato,
20, exit mandatum, Nehemiae datum, de Urbe Solymorum
aedificanda, ejusque muris restituendis, *Neh. 20, 1.* etc. Anno
Romae Conditae 299.

2. Aedificationis nulla mora, nec ullum impedimentum,
nec ulla infelicitas aedificantium, nec aerumnae laborantium,
quippe et vitam, et religionem publicam, colentium sub ru-
rela Regum, et mandatorum ab Artaxerxe, tum Esdrae, tum
Nehemiae, datorum. Quies duravit ad usque mortem Darii
Nothi, finitis, ab anno 20 Artaxerxis (n. 1.) dicto, 49 annis
consecutam, hinc 7 post hebdomades finitas. Mortuus est
Darius Nothus anno V. C. 348. Vides $299 + 49 = 348$.

3. Sub Artaxerxe Mnemone consequuta sunt ipsa qui-
dem hebdomade 50, fratricidium in Templo, Ingressus Sa-
trapae Ethnici in Sanctuarium, Imposita tributa adversus man-
datum Artaxerxis, *Esdr. 7.* Contentiones Pontificum, Con-
sortia horum cum Satrapis Ethnicis, continuata sub Ocho,
Exstructum Templum Garizitanum sub Alexandro M. Varia
mala mixta bonis sub Ptolomaeis, Tristissima fata sub Antiocho
Epiphane ejusque Successoribus, amplissime descripta in *Libb.*
Maccabaeorum, aliaque infinita mala, quorum IOSEPHVS testis
est. Interim his omaibus non obstantibus subinde aedificatio,
amplificatio, communitio Urbis, etc. continuata est, et quan-
tum per angustiam temporum פְּצִיץ הָעֵתִי fieri potuit,
ad usque tempus hebdomadum inde a morte Darii Nothi
 $62 = 434$ annis, finitum.

4. Si addideris ad annum V. C. 348, (n. 2.) annos 434,
(n. 3.) habes annum V. C. 782, qui itaque secundum Angeli
praedictionem attingere debet manifestationem Christi. Is est
annus

annus Tiberii 15. Mortuus enim est Augustus anno V. C. 767, cui si addantur 15 Tiberii obtinetur annus V. C. quem dixi 782. Anno autem Tiberii 15 finiente in Baptismo suo manifestatus est, per Testimonium Patris e coelo datum, et Spiritum Sanctum ei supervenientem, atque revelationem divinam Ioanni Baptistaee datam, IESVS NAZARENVS tanquam verus MESSIAS. Unde omnino finis hebdomadis 69 manifestationem Christi attingit, et implementum Vaticinio exactissime consentit. Sunt a dato mandato ad usque Christum Principem hebdomades $7 + 62 = 69 = 483$ annis.

5. Sequitur hebdomas 70. Ejusque medio, postquam scilicet per $3\frac{1}{2}$ annos publice docuerat, Christus mortuus, secundum opinionem infidelium excisus est, ut porro, quemadmodum censebant, non sit, *Pf.* 41, 9. 109, 23. 31. infidelibus in id etiam mortuo jam Redemptore incumbenribus, ut ne species quidem ejus existentiae et vitae superesset, *Matth.* 27, 62. etc.

6. Post mortem Christi meritoriam ejusque resurrectionem, et in coelos adscensionem, ad usque ea, quae *Act.* 13, 46. facta leguntur, fluxerunt anni $3\frac{1}{2}$ docente historiae in actis Apostolorum nexu. Qui additi ad $3\frac{1}{2}$ officii Christi publice gesti (n. 5.) efficiunt hebdomadem integram, eamque septuagesimam, finitam quidem cum anno 22 Tiberii hinc anno V. C. 789.

7. Eaque hebdomas 70 vere est foederalis, qua quippe ipsum foedus gratiae sanguine suo sanxit, et, sanguine foederis, captivos Deo, ex fovea aquis vacua, *Luc.* 16, 24. liberavit, *Zach.* 9, 11. Christus, qui et semetipsum tanquam promissum Messiam, et salutis nostrae unicum principium, in populo foederis ambulans, docuit, eandemque doctrinam, foedus gratiae hominibus offerentem, tum institutis mediis, quibus in foedus divinum recipimur, et fides in Redemptorem in nobis efficitur, et confirmatur, tum etiam miraculis, propria vi divina praestitis, corroboravit, iisque, qui fide recipiunt, foedus obsignavit, *Ies.* 8, 16. *Luc.* 12, 32. Et hoc quidem ipse praestitit publicum officium gerens, et Spiritum Sanctum Apostolis suis et discipulis immittens. Praestitit autem per Apostolos quoque, populo Iudaico foedus gratiae praedicantes, quibus et praeceptum dederat, ut Solymis inchoarent eam Evangelicam praedi-

praedicationem. Et ubi per Apostolum Paulum aliosque Apostolos etiam extra terrae sanctae limites Evangelium praedicatum est, factum hoc est in Synagogis Iudaeorum, factum est ordinarie Iudaeis. Et hic mansit, stetit, substitit, ordo per tres annos et dimidium post Christi in coelos adscensionem, hinc ad usque finem totius hebdomadis septuagesimae baptismo Christi coepit, et declaratione facta per Apostolum Paulum. *Act. 13, 46.* finitae.

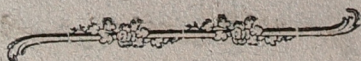
8. Hac itaque ipsa hebdomade ultima, et in ejus medio quidem, Christus excisus est, qui partim implendo omnem justitiam sacrificium incurrit, partim, cum in mortem cruentam se dedisset, sacrificium cruentum se Deo pro nobis obtulit, *Eph. 5, 2.* Hinc praestito Antitypo Christus typica sacrificia antiquavit, abolevit, cessante eorum coram Deo valore, et cessante eorum, quoad homines, efficacia, fructu, usu, effectu. Ex opposito autem beneficia, v. 24. a Daniele praeannuntiata, ipsa satisfactoria et meritoria Christi justitia et passione, atque morte, nobis parata sunt: Praevaricatio consummata, peccatum obsignatum, iniquitas expiata, et aeterna justitia adducta, visioque et prophetia obsignata est: Eorumque omnium principium, fons, et causa efficiens, et meritoria, est Sacerdos Sanctissimus, Iesus Nazareus, infinito modo, et sine omni mensura, unctus Spiritu Sancto, *Ioh. 3, 34. Act. 10, 38.* L

§. 4.

Ea cuncta adeo sunt plana et perspicua, et complementum vaticinii, quod, Spiritu divino inspirante, Propheta Daniel literis consignatum nobis reliquit, per Gabrielem Angelum ipsi ex mandato divino annunciati, adeo distincte loquuntur, ut nihil supra. Dolendum profecto, non exiguum esse Virorum et doctissimorum, et dexteritate quoque, atque pietate in Deum, Scripturam Sacram, et veram religionem Christianam, pollentium, numerum, qui in explicando hoc illustri Vati.

I) Pluribus isthaec omnia deducta invenias *Systematis Chronologiae Biblicae nostri, Sect. I, Cap. XII.*

B

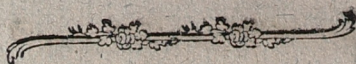
Vaticinio verum non ubique adsequuti sunt. Magis autem dolendum quoque, quod fuerint, quinimo et hodie supersint, qui vel adversum celebre Vaticinium insurgunt, vel ejus sensum disturbant, vel certe recto hebdomadam computo suas hypotheses opponunt. Non profecto hi posteriores omnes mala mente egisse dicendi sunt. Sed vel praeoccupatam suis hypothesebus mentem gerunt, vel ante calamusprehendunt, quam ipsam Vaticinii causam satis ponderarunt, hinc celeritate nimia in judicando utuntur, vel ingenio ducuntur lubrico, inventivo, propriis suis foetibus nimium fidenti. Arque horum quidem uno vel altero veritatis impedimento seductum quoque arbitror Virum Illustrum, et eruditionis fama Celeberrimum, IOANNEM DAVIDEM MICHAELIS, qui, edito aliquo in LXX hebdomades Danielis *Tentamine*, ² gravissimam hanc materiam infirmo sustinuit humero, quemadmodum bisque, terque, et ipse confessus est. Equidem in tanta multitudine interpretationum, quarum aliquam omnis generis Virorum aliquis Eruditorum Orbi exposuit, quarumque uberissimam recensionem invenias apud b. CLAVSWIZIUM ³, de isthoc Viri *Tentamine* tacuissim, nec adversus Illustr. et Exc. ejus Auctorem calamus strinxissim, si in exponendis suis haesissim, nec adversus eam expositionem, quae beneficia Spiritualia, per Christum nobis parata, v. 24. nuntiata esse, et, in genere, hoc Vaticinio Christum nobis ab oculis poni, docet, atque ab anno 20 Artaxerxis Longimani calculum LXX hebdomadam inchoandum praecipit, insurgendum Vir Philologus et Criticus non spernendus sibi sumissim. Nunc cum ea nobis sedeat mens, quam (§. 2. 3.) exposuimus, et hoc Viri Schediasma sit ex novissimis isti interpretationi oppositis; non abs re futurum judicavimus, vindicias illius computi nostri, adversus Viri, cum non satis vere capientis, obmota, his plagulis, quantum fieri potest, exponere. In eoque ita versaturus sum, ut integrum

- 2) Johann David Michaelis Versuch über die siebenzig Wochen Daniels.
- 3) Benedict Gottlob Clauswitz Abhandlung von den siebenzig Wochen Daniels. Scriptum typis excusum habetur in der Sammlung von Erleuterungsschriften und Zusätzen zur allgemeinen Weltgeschichte, herausgegeben von Siegmund Jacob Baumgarten.

integrum Scriptum, quoad singula momenta, eoque ordine, quo ejus Auctor usus est, recenseam, et argumentis Viri quae iuste opponenda sint, explicem, breviter quidem, quantum causa permittit.

§. 5.

Incipit Vir *accusando* Vaticinii expositiones, quae haecenus datae sunt. Id profecto Viro non suavissem ego, qui eum agendi modum indicium pravae causae arbitror, ni ante omnibus numeris absoluta, vel firmis argumentis innixa, vel speciosis saltem principiis usa, ad manus sit meliora docens demonstratio. Horum autem an unum, vel alterum, vel nullum omnino, Viro in promptu fuerit ex adfertis, ex confessis, Viri, et addendis nostris, judicabit, quisque voluerit, et nostra legerit. Est autem haec Viri *prima* accusatio, *quod non inchoent interpretes calculum ab eo tempore, quo Prophetarum promissio data est.* Ar! Hoc falsum est, hic fieri debere. Deberet, si terminum a quo Angelus non indicasset. Nunc, cum terminum a quo expresse nuncupat v. 25, nimirum tempus dati mandati de aedificanda urbe, protervia foret hunc terminum negligere et alium fingere. *Secunda* accusatio, *quod interpretes pro certo sumant finem hebdomadam incidere in tempora Christi,* et hinc ab eo tempore retro numerent, quod facere non debuissent. Respondeo, istud neutiquam est interpretum adsumtum, sed Angeli clarum effatum, qui CHRISTVM, *Principem*, ponit terminum ad quem $7 + 62 = 69$ hebdomadam, v. 25. Ut, qui adsumere nolit, clarissimam literam deferat, quod sano cuivis interpreti nefas esse debet. *Tertia* accusatio: *Ita incidere interpretes in methodum, secundum quam mendaci, chronologice instructae praedictioni arbitrarium complementum assignari possit.* Si e. g. anno 1709 aliquis praedixisset futurum, ut intra decennium Rex Galliae perderet Argentoratum; dici posse aliquando, cum id futurum sit, esse terminum, a quo retro numerandi sint decem anni praedictionis, et eum retro eundo obtentum terminum tum adsumendum esse pro termino a quo. Respondeo, Virum ludere in re seria, atque non meminisse, quid Vaticinio Angeli contineatur. In exemplo Viri

neque terminus a quo habetur, neque terminus ad quem, utrumque est in Vaticinio Gabrielis. Exemplum itaque non quadrat. In exemplo computus fieri deberet a tempore datae praedictionis, quia ab eo diversum terminum a quo non exprimit. Hic autem a tempore, quo Danieli locutus est Gabriel, longe diversum expresse determinatur. Eodem modo cadit quarta accusatio, quod interpretes versentur ea ratione in methodo, secundum quam arbitraria quaecunque Vaticiniis divinis dari posset explicatio. Posse enim secundum istam methodum (*Accus. Sec.*) Iudaeum dicere, se adhuc expectare Messiam. 70 hebdomades enim retro esse numerandas ab eo tempore, quo manifestandus sit, 70 hebdomadibus ante ejus tempus exiturum esse, datum ab aliquo quocunque, mandatum de aedificandis Solymis: Post 70 hebdomades ab illo mandato venturum eundem esse. Miror, non inventum, verum, non ruborem auctori inventum excitasse, quod absurdissime quadrat ad Vaticinium nostrum. Nonne urbs post datum Vaticinium jam deleta est dudum? Quae tamen non excidi debebat, secundum hoc ipsum Vaticinium, nisi postquam Messias jam manifestatus esset! Quid itaque Iudaeus expectabit? At quomodo vel falsa accusatio 2, vel hoc ex ea derivatum confectarium, adplicari nostro Vaticinio potest, in quo non solum terminus ad quem, sed etiam terminus a quo, expresse positus est, ut sive numeres a priori attingere debeas posteriorem, sive numeres a posteriori attingere debeas priorem? Et hoc quidem manifestum facit, in quo Vir Illustris fallatur. Fallitur in eo, quod terminum utrumque a quo et ad quem, quem utrumque legit, acceptare non vult, alium ab utroque diversum fingens. Fallitur autem in eo quoque, quod generaliter diffinitur Vaticinia iuste ex complemento suo explicari. Haec itaque non unum verum verbum apud Virum Ill. vidimus. Verum proprius accedit Vir ad causam! Vix, inquit, qui legit Vaticinium, nec partium laborat studio, potest facere, quin terminum a quo LXX hebdomadum cogitet id ipsum momentum, quo Gabriel ad Danielelem missus est, ad ipsum instruendum, et hoc dubium nullum habere, si voces, v. 25, מִן מֵצָא דָּבָר, quod fieri posse addit, solitarie concipiantur, sine

sine iis, quae sequuntur לְרִשְׁיָב etc. At, hoc, quod fieri posse Vir adseverat, fieri posse, vel debere, falsum est. Non possunt separari posteriora verba a prioribus, cum mandati argumentum enuncient illa, et distincte designent mandatum, de quo sermo est. Cum determinate loquitur Scriptura, non licet interpreti, recurrere ad indeterminatum sensum, et relinquere determinatum. Et quamvis, v. 23. etiam Gabriel dicat וְאֲנִי בְּאֵתִי יֵצֵא רֶכֶר etc. manifestum est, isto loco non aliud intelligi mandatum, quam quod Angelus acceperat ad instruendum Danielem, quod itaque huc v. 25, ubi mandatum de aedificanda urbe nuncupatur, adplicandum non est. Et ex eo simul sequitur, non de mandato divino, sed mandato humano, Regum, v. 25 sermo nem esse. Hoc etiam possibile esse, dicit Vir *Illustris*, hinc prosequitur: Si verba priora *ab exitu mandati* non sint solitaria sumenda, sed cum addito *ad aedificandum Solyma*, tum intelligendum esse mandatum Cyri, *Esd. I, I.* etc. quod circa idem tempus, saltem eodem anno, datum sit. At in his iterum nulla veritas. Iam ex iis, quae (§. I.) dicta sunt, adparet, nulla probabilitate mandatum Cyri in eundem dati Vaticinii annum poni. Patet autem ex mandato Cyri quoque, in eodem non esse ullum de aedificanda *urbe* verbum. Eoque ergo dato *non exiit verbum* de aedificandis Solymis, iisque plateis et muris cingendis. Et tanto minus mandatum Cyri huc pertinet, quia, sumto eo pro termino a quo, non obtinetur terminus 69 hebdomadam ad quem, Christus, Princeps. Sensit hoc Vir *Ill.* hinc dicit, et recte vereque dicit, intermixtis tamen falsis, *recentioribus temporibus* consultum duxisse interpretes, numerare ab anno 20 Artaxerxis Longimani, tanquam termino a quo. Falsum, quod hic calculus tantum recentioribus temporibus tribuendus sit, cum jam *Seculo tertio IULIUS AFRICANVS*, quem et ipse Vir adduxit, ab anno Artaxerxis Longimani 20, licet suo modo sumto termino, et instituto calculo, computaverit: Quamvis hoc pro computi veritate nihil quidquam decidere possit, nec verum sit, quod Antiquissimum sit quodque Verissimum, nec calculus Scripturae, quem sequimur, non sit Antiquissimus. Verum interim est, quod ex

recentioribus aliquot Viri docti ab isthoc termino et recte quidem determinato calculum ducant. Et jure meritoque ducere, jam ex dictis (§. 1. 3.) palam est. Is autem computus est, quem convellere hoc Schediasmate Vir Cel. ingressus est. Et hoc quidem loco aliqua adversum eundem attulit. Eum computum dicit non posse locum habere, eumque esse ex singularissimis, ideo quidem, quia impossibile sit, Daniele[m] vita sua attigisse annum 20, vel omnino Regimen Artaxerxis Longimani, et tamen Danieli mandatum sit, ut terminum a quo LXX hebdomadam diligenter observet, Et id adducto aliquo exemplo illustrari arbitratur. Si quis Propheta Electori Friderico Magno subscribenti Pacem, ad fontes bellaqueos factam, et optanti: Exoriare aliquis nostris ex ossibus ultor, praedixisset, id votum implendum esse praelio Rosbachiensis; eam tamen praedictionem non potuisse his terminis comprehendere: *Merke wohl, und rechne von dem Friedensschluß an, vier und vierzig Jahr, so wird einer deiner Nachkommen deinen Wunsch erfüllen, u. s. w.* quia sic pacem modo dictam intellecturus Fridericus fuisset, et a Pace, Ultrajecti inita, computum ducere non potuisset, quia vita sua eandem non attigit. Non bene cogitata! Quid, quaeso, in his omnibus est verum? Nolo tangere, quae in ipso exemplo, partim historice falsa, partim negligentissime scripta, habentur. Hoc observo, exemplo immisceri, quae textus non habet, nimirum mandatum computum, *rechne*, computus Danieli mandatus non est, ita ergo fingitur, quod textus non habet, per ingenium circumerrans, ut fucus offundatur lectori. Hoc unico observato, quaero, cur reliqua scribi non potuerit praedictio? Namque temporis assignatio *notabilis* omni respectu erat, tum Friderico, tum ejus posteris, cum ad determinandam praedictionem, tum ad firmandam ejus fidem, hinc ad spem atque gaudium excitanda Friderico, de futura votorum suorum impletione, et posterorum felicitate certissima, et numeris suis exposita, quamvis ipsum tempus complementi, vel partis, vel totius eventus praedicti, durante illius vita nondum futurum erat. Verum dabimus exemplum arctius. Si Friderico M. factorum posterorum suorum notitiam discupienti aliquis praedixisset; Scito et intel-

intelligito, futuram esse aliquam Conventionem, qua totius fere Silesiae dominium ad posterorum tuorum aliquem transferetur. Et ab hac conventionē elapsis 14 annis futuram esse aliam, qua Pars Poloniae sub nomine Prussiae Occidentalis Tuorum Imperio accessura est. Quid in his esset incongrui, quamvis terminum primum vita sua assecutus non esset F. M? Facilis est ad Vaticinium adplicatio. Notandum maxime erat Danieli determinatum tempus futuri Messiae, id itaque ut determinetur tempus, quo adparere debebat, certissime designatur posito termino, a quo computandum sit, et quot hebdomades numerandae sint, ad ejus manifestationem. Notanda maxime erat Solymorum aedificatio, ea itaque ad datum aliquod expressum mandatum inchoanda describitur, et hoc ipsum tempus tanquam terminus, a quo numerandae sint hebdomades ad usque Redemptorem, stabilitur. Notanda maxime erant beneficia per Redemptorem paranda, horum itaque, morte Redemptoris parandorum, et foedere Evangelico constituto adplicandorum, tempus, grave erat momentum pro excitanda fide et spe Danielis ejusque posterorum. Et haec omnia salva manent, quamvis terminum a quo, et terminum ad quem, vita sua non attigerit Daniel. Ut nullius momenti sit objectio, et exemplum, a falso immixto liberatum. Quoad reliquas commemoratas Viri rationes istae nimium probant, hinc nihil probant. Sequitur enim aequē bene ex iis, iuste postulari, omnes 70 hebdomades debuisse vivente Daniele complementum suum habere, quo singularitas ficta praedictionis cesset, debuisse vivente Daniele mandatum dari de Urbe aedificanda, aedificatio intra 434 annos compleri, Christus manifestari, etc. Sic nullum Vaticinium de Messia ullis Patribus dandum fuit, nullum Vaticinium de Messia ipsis Patribus fuit res notatu dignissima, quia ejus complementum vita sua non attingebant. Ita ingenii humani foetibus, quos Vir III. sequutus est, nihil obtineretur, nec contra modum determinandi oraculum divinum, qui Deo placuit, potest insurgere ingenium humanum. Nec soli Danieli, sed omnibus, et nobis quoque, datum est illustre Vaticinium: Quamvis, si vel soli Danieli datum esset, rationes tamen Viri spuriae forent, et nullae.

§. 6.

Divisionem LXX hebdomadum annorum, in $7 \div 62 \div 1$, suppeditare contra nostrum computum (§. 3.) argumentum fere invictum Vir Ill. absque ratione proloquitur. Quamvis enim argumentum addat: Debere enim septem hebdomades priores notabili ratione distingui ab hebdomadibus 62, per eventus populi diversissimos: Id vero non habere locum per historiam populi Iudaici; in hoc tamen argumento fallit propositio minor. Differentiam enim factorum distincte docuimus (§. 3. num. 3.). Quando autem ad notabile quoddam momentum, in quod incidere debeat finis 7 hebdomadum priorum, argumentum transfert; in eo non minus fallitur, per calculum hebdomadum refutatus. Hebdomas octava continere debet, quibus a 7 prioribus hebdomadibus notabili ratione distinguantur fata populi, hoc largior, hoc et evictum dedi. Quod ipso primo hebdomadis octavae anno ea jam incidere debeant, id non largior, propter calculum non per annos, sed hebdomades, ductum. In calculo autem Scripturae subsistendum nobis est, nisi Scriptura ipsa partem hebdomadis designet, e.g. per factum, relatum ad *dimidium hebdomadis*.

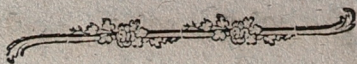
§. 7.

Si vel maxime, ita Vir Ill. continuat disputationem, concederetur terminus a quo annus 20 Artaxerxis Longimani, *calculus tamen non convenire*. Annum enim mortis Christi non esse annum 490, sed annum 486. Annum autem 490 esse adeo mediocre, ut vix divinando assequi possis, quid in eo expectandum sit. Ubique falsa est sententia. Falsum cum morte Christi terminari 70 hebdomades, quamvis fuerint, qui ita statuerent, videndi apud *Clauswitzium l. c.* alio tamen atque nos calculum ducentes, modo. Falsum est secundum calculum nostrum annum mortis Christi esse annum 486um. Est annus 487, ejusque quidem medium est tempus, in quod incidit mors Redemptoris. Ita praedictum est, ita eventus Vaticinio responderet. Namque 69 hebdomades sunt 483 anni. Additis $3\frac{1}{2}$ habes annum 486 $\frac{1}{2}$ hinc annum 487, ejusque quidem medium.

dium. Et ita evenisse docuimus (§. 4. num. 5..). Falsum denique est, non distingui notabiliore quodam eventu finem annorum 70 secundum computum nostrum. Non enim ullus gravior poterat populo Iudaico esse eventus, quam is ipse, qui post finitam hebdomadem foederalem consequutus est, praedictio Evangelii Universalis, et translatio Regni Dei a Iudaeis ad Gentiles *Act. 13, 46.* Et quam graviter eum tulerint Iudaei, hoc quidem ex comparatis Scripturae locis, *Luc. 20, 16. etc. Act. 11, 3. 22, 21. 22.* abundanter cognoscitur. Ut insignior eventus cogitari nequeat, quam is ipse, quem modo allegavimus (Conf. §. 1. etc. 3. num. 7.). Quando porro Vir *III.* sententiae, quod valor Sacrificiorum coram Deo cessaverit, hoc opponit, quod et Christiani et apostoli diu post mortem Christi sacrificiis usi sint, hoc non argumentum, sed cavillum, est. Notissimum enim Viro est, et esse debet, quod primis Christianismi annis Christiani et Apostoli nolentes offensionem praebere Iudaeis, quibus parcere, eorumque animos Christo lucrari, volebant, rebus Lege ceremoniali, morte Christi antiquata, praescriptis usi fuerint, non tanquam ex praescripto Legis, sed ex Libertate Christiana, et tanquam rebus indifferentibus, ut parcerent infirmis. Hinc ex isthoc usu nullus valor coram Deo inferri, nec ullum argumentum adversus explicationem modo dictam v. 27, naturae rei et doctrinae Scripturae, *Ebr. 9, 11. etc. 23. etc. 10, 1. etc. 7, 16. 18. 10, 18. Gal. 2, 4. 4, 10. 11. 5, 1. etc. Col. 2, 16. etc.* conformem, formari potest. Nec a negata morali duratione ad negandam physicam valer consequentia, sed hoc tantum inferri potest, quod Apostolus intulit, esse, *quod antiquatum est, propinquum suo fini, Ebr. 8, 13.* Haec itaque sunt ejusmodi, qualis omnia reliqua, quae hactenus ab Illustri Viro prolata vidimus.

§. 8.

Et hoc suspicionem excitare dicit porro Dn. MICHAELIS, quod non satis conveniat divina responsio precibus Danielis, siquidem finis hebdomadam Christum referre debeat. Danielem rogasse Deum, ut populus e captivitate liberaretur, et Urbs cum Templo restitueretur, de Messia in tota prece non
C
ullum

ullum haberi verbum. Messiam itaque rem principalem esse in responsione divina, non esse probabile, quae fata Populi, Templi, et Urbis, potius continere debeat. Ea profecto Crisis nullius est valoris, et qua partem aperte falsa habet. *Falsum* est, non ullum esse verbum de Messia in tota precatone Danielis. *Nec* principale objectum precum Danielis terigit Vir *Cel.* Quilibet eas preces legens intelligit continere peccatorum et poenarum peccatis promeritarum uberrimam confessionem, venerabundam iustitiae divinae in immisillis populo peccatorum poenis agnitionem, et pro obtinenda gratia, et peccatorum remissione, hinc poenarum abolitione, precatorem, atque, pro misericordiae et clementiae erga Populum, Urbem, et Sanctuarium, divinae concessione, obsecrationem: Denique ad ea cuncta impetranda non ad propriam iustitiam, sed ad gratiam, clementiam, misericordiam, et omnem quoque iustitiam divinam, et ad REDEMTOREM recursum לְמַעַן אֲרָכִי v. 17. Preces itaque sunt poenitenciales, contritionem, et fidem in Redemptorem, Danielis vividissime referentes. In quibus itaque totis hic respectus ad gratiam, et Redemptorem, tanquam status et affectus perdurans, et continuus, Danielis conspicuus est, quo etiam ipso unice beneplacitum Dei, remissionem peccatorum, et precum exauditionem, obtinuit, et impetrare potuit. His probe pensitatis, quis dixerit non ullum esse verbum de Redemptore in his precibus, qui et expresse nuncupatus est, et ad quem habito respectu Daniel remissionem peccatorum, hinc iustificationem coram Deo, per imputationem iustitiae Redemptoris, adeoque, per et propter Redemptorem, poenae abolitionem, et hinc religionis publicae, aedificato sanctuario, restaurata urbe, et e captivitate in terram promissionis restituto populo, restitutionem, a Deo impetranda quaesivit? Atque idem confirmant etiam locutiones precantis Davidis, quo *populum Dei*, ad nomen Dei nuncupatum, vocat, et ad foedus divinum provocat. Namque hoc perpetuo usui Scripturae convenit, quod Deus ejus se Deum personae et populi nominet, unde descendere Christus debebat secundum carnem, *Gen.* 6, 2. 9, 26. *Exod.* 3, 6. 15. 4, 5. *al.* et foedus divinum respicit foedus cum Abrahamo sancitum, promissionem Messiae continens, et per foedus

dus legale neutiquam sublatum, *Gen.* 12, 3. 17, 4. 22, 18. 26, 4. 28, 14. *Gal.* 3, 16. etc. Ex his autem nunc aperte intelligitur, non aliam esse potuisse responsionem divinam, statui precantis Danielis conformem, quam quae et futura fata populi, urbis, et sanctuarii, et maxime beneficia per Redemptorem paranda, paranda quidem cruenta ejus morte, et adplicanda per praedicationem foederis Evangelici, contineret. Unde longissime a vero discedit Vir Ill. MICHAELIS, qui in precibus Danielis non videt Christum, hinc ex responsione divina eliminare Christum intendit, quamvis in posteriori conatu aliquando ipsa veritate obruatur, et in contradictoria incurrat, non bene procedente illa pravissima intentione. Falsum autem est quoque, in ea Vaticinii interpretatione, quae de Messia explicat, non simul locum habere praedictionem, quae ad Populum, Urbem, et Sanctuarium, spectet. Sane dolendum est, Virum omnium rerum dum isthaec scriberet oblitum esse. Quid Populum, quid Urbem, quid Sanctuarium, potius respiciebat, quam ipse Messias, qui gloria populi, benedictio gentium, erat? Quae major populi gloria, quam quod Christus ex ejus Patribus, qua carnem, descendat? *Rom.* 9, 5. Quid magis populum afficere poterat, quam Christus, Princeps, et Dux salutis? Quid magis Sanctuarium illustrabat, quam Christus? *Hagg.* 2, 8. 10. Porro, nonne cum hac explicatione consistunt praedictiones fatorum Populi, Urbis, et Sanctuarii v. 25. 26. 27. nuntiatae? Verum hoc pondus est huius explicationis, quod res secundum veritatem, quae Vaticinio continetur, evolvat, et singulis harum rerum, Messiae, fatis Populi, Urbis, et Templi, suum momentum adsignet, unum doceat altero non neglecto, non disturber sensum Vaticinii, et non eliminet Christum cum suis beneficiis, Vaticinio expressis, quod audaci admodum, sed misero, et frustraneo conatu Dn. MICHAELIS intendit. Ita vana, contemnenda, nulla, sunt, quae Vir ex suo corde effinxit. Cum his iterum subiungit, quod non sit antiqua haec explicatio, ipsi quidem iterum nullius momenti, et falso quoque, obmoto iam, quae sufficere possunt, reposuimus (§. 5.).

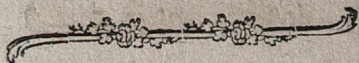
Sed negligendum non est, quod tamen pro probanda interpretatione sua, qua ad Cyri mandatum terminum a quo referre vult, quamvis clara litera habeat, mandatum de urbe aedificanda, murisque et plateis instruenda, proferat Vir argumentum unum ex *Ies.* 44, 28. et alterum ex *Ies.* 45, 13. Verum, quantum ad locum *primum* attinet, qui communiter ab iis producit, qui ad Cyri mandatum in explicatione varicini nostri respiciunt, ut in his nihil novi dicat Vir Ill.; is tamen locus nullum nuncupat mandatum Cyri de aedificanda urbe. Sed solummodo enunciat facturum Cyrum omne beneplacitum divinum, ex quo consecuturum sit, ut aliquando de urbe dicatur: *Aedificetur*. Omnino enim dum templum aedificandum praecepit, ansam praeuit, et occasionem, et principia, et inchoamenta, praestitit, ut aliquando etiam urbs aedificetur. Porro, quid explicationi nostrae, qua ad mandatum Artaxerxis respicimus, contrariatur, aedificationem aliquam, aliquot aedificiorum, fieri debuisse, ubi cultus publicus, in templo aedificando Deo praestandus, permittebatur? Eo, quod aliquot domus instruuntur, utique Hierosolyma aedificari dici potest, sc. *quoad inchoamentum*, at eo nondum plateae murique ponuntur, quibus positis demum urbs a pagis, et vicis, distincta habetur. Ista haec aedificia, quae a Tempore mandati Cyri Solymis exstructa erant, non impediebant, quo minus ipsis Nehemiae temporibus adhuc dicendum fuerit, *desolatam esse Urbem, et non aedificatam*, *Neh.* 2, 3, 17. Consequuta itaque sit per mandatum Cyri aliqua aedificatio Solymis instituta, non tamen habetur mandatum Cyri, quod hoc expresse pro argumento, habet, ut Solyma aedificetur. De eo autem hic sermo est. Non itaque mandatum Cyri huc pertinet, et tanto minus huc spectat, quanto certius urbem desolatam relinquebat, nec de plateis et muris urbis quidquam continebat, nec terminus a quo aedificandorum murorum nuncupari mandatum Cyri potest, quod hic expresse v. 25. dicitur, cuique qualiscunque aedificatio Solymis facta non contrariatur. Ut itaque manifestum sit, tum, quod Cyri mandatum hic intelligi non possit, tum, quod inde,

inde, quia hoc loco non potest illud allegari mandatum, ne-
tquam possit inferri, quod Iesaias vera non sit loquutus, quem-
admodum per cavillationem et calumniam huic explicationi
nostrae futiliter et inaniter Vir illustris objectat. Ista millies
jam ad excitationem huius loci reposita Viro ruborem incu-
tere debuissent, cum haec scriberet, si veritatem potius, quam
sua praeiudicia sectatus esset. Quantum ad secundum locum
attinet, si de Cyro explicandus esset, quemadmodum vult Do-
minus MICHAELIS, quae modo diximus, ad respondendum
sufficiunt. Verum, si nexus capitis integer respiciatur, omnino
intelligitur fieri hoc loco, quod mille aliis locis in Scriptura
fieri solet, ut a temporalibus sermo producat ad spiritalia.
A Cyro transfertur oratio ad Messiam Civitatem Dei aedifi-
caturum. De Christo loquitur iste locus, quod tum ex praedi-
catis v. 13. tum ex collatione v. 17. add. I *Petr.* I, 18. intel-
ligitur, qui itaque ad praesentem causam omnino allegandus
non erat.

§. 10.

Progreditur Vir illustris ad querelam novam, qua accu-
santur interpretes, quod ad variantes lectiones non respexe-
rint, quibus tamen textus Vaticinii quasi conseminatus sit, et
in ipsis quoque communibus Bibliorum Editionibus! Vae! Mi-
seris Interpretibus! Habemus enim hodie Nundinas Varian-
tium, apertis tabernis, adjuncto clamore, ut adsint, et accep-
tent reliqui eruditi, et interpretes, et populus omnis, ut nemo
Criticus, nemo Interpres, doctus et eruditus nemo, sit, nisi
Variantium praeda onustus, et tanto is celebrior, quanto ma-
gis paradoxas sequitur, 4. Dicamus his nostris Viris Criticis,
magna

- 4) Disco enim a nostris Viris Criticis, quorum Virtutem hodie Sacra
Biblia et Veteris et Novi Testamenti patiuntur, isthaec omnia. Vir
S. R. GRIESBACHIVS, quoad Crisin N. T. et Vir Ill. MICHAELIS,
quoad Crisin V. T. testis est. Ille enim cum *Programma* meum, quod
ad *Festum Pentecostes anno 1776*, scripseram, legisset, in praefatio-
ne, quam, suae Editionis N. T. Graeci, Volumini II praemisit, nihil
quidem omnino ad omnia monita mea, reponere potuit, sed aliqua

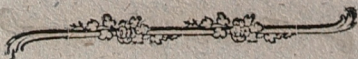
magna ipsis cautione opus esse circa Variantium collectionem: Discernendos esse Codices a Scripturis nullius momenti, atque neotericis: Versiones ullas non suppeditare Variantem nisi ante evictum sit, eas *non modo* immediate ad textum Originalem factas, *sed etiam* accurate secundum exemplar Originalis textus, quod prae manibus interpretes habuerunt, expressas esse: Patrum Scripta non probare Variantem, nisi demonstratum sit, exemplar textus Originalis, quod habuerunt, presse sequutos esse nec per memoriae lapsum, vel conceptum aliquem falsum sensum, vel hypothesin, deceptos, a textu discessisse: Praesumptionibus hic nullum locum esse, sed certitudinem postulari, si quidem ratio sufficiens haberi debeat, Textum consuetum rejiciendi: Dicatur, inquam, id nostris hominibus; omnia in ventum dicuntur. Sequuntur illi suos sensus, et hos non sequuntur modo, sed etiam eos, qui his Doctoribus uti, horum vaniloquos sermones pro aureis complecti, nolunt, tanquam homines flocci habendos, tanquam fungos, despiciant, et palpabilibus veritatibus corrigi nolint. Haec sunt nostra tempora, quorum aetas tamen durare nequit. Vanitas et inanitas diutiorum facile et cito manifestabitur, nec

generalia, quibus in pejora incidit, edisseruit, Criticis me sua non impugnasse argumentis dicit, et in hac causa rei criticae non satis peritos iudices se deprecari. Ego vero, ut Criticis suae sortis accenseri nolim, vereor, ne Vir S. R. non meminerit, quid sit *res, causa, ars, Critica*, et omnem Criticam in inspectione Codicum, et arbitrario lectionum usu, ponat. Posterius autem Criticae artis vitium, prius Criseos adminiculum, non ipsa Critica, est. Et in ipso priori ne satis quidem bene versatum Virum S. R. ea satis testantur, quae S. R. WORDIVS circa locum 1 *Tim.* 3, 16. publice recensuit, nec tamen Virum in meliorem sensum reducere potuerunt. Ego id egi, ut ostenderem, perversa arte Critica Textum non emendasse Virum, sed magis corrupisse. Id me egisse Vir sensit, sed egisse me dicit exemplis paucis, et non admodum selectis. Si pauca erant exempla; sufficiebant tamen fini, quem Vir intellexit. Non admodum selecta respectu Viri fuisse exempla, hoc ego intelligo. Erant enim ea, quibus nihil opponi posse cum ratione convictus eram. Et ita eventus docuit. Exempla autem plura suo tempore, si Deus vitam servaverit, Viro polliceor. Ridenda et falsa argumenta me sibi opposuisse dixit, non produxit ullum, Imo, si risu res conficeretur, quis, quaeso, doctus Criticus non esset?

nec seducere illi, nisi vacillantes, et ignorantes, suo clamore poterunt. Sed redeamus ad Dnum MICHAELIS. Is nunc Variantes lectiones loci nostri neglexisse interpretes multis investivis clamat. At non, neglexisse, statim dicendi erant, sed quia nullius momenti erant, non attulisse, nec imprudentibus, et nullius usus futuris, sermonibus de vanis Variantibus veri sensus expositionem impedire, et differre, voluisse. Verum audiamus Virum Illustrem. Nolo nunc morari in iis, quae ad v. 22. 23. textus Danielis habet. Nec tamen possum facere quin *duo* observem. 1. Quae ad voces מִיכָאֵל בִּיטָר v. 22. habet vindicaturus significatum, quasi volando *sessus factus, defassigatus*, Danieli adstiterit Gabriel, de iis jam satis dixit b. CHRIST. BENED. MICHAELIS, ad h. l. saniora docens. 2. Iisque adjungo, quod statui interno Angeli nuncii sit adversa, isthaec lassitudo, quam Angelo Vir Ill. vindicat inutiliter, additis miseris et nullius momenti discursibus adversus pictores alas Angelis addentes. 2. Verbis יֵצֵא דְבַר v. 23. significari vult, quod Deus verba, quae v. 24. 25. 26. 27. leguntur, in coelo prolocutus sit. At eo ipso partem eorum, quae antea dixerat, refutat.

esset? Quod BENGELII apparatus Criticum versarim, quod Vir inficiatus est, ejus quemvis fere Programmatistae paginam testem habeo, qui claudicantem quoque BENGELIUM non semel docui. Quid vero ad BENGELIUM nunc pro se tuendo provocat Vir, quem in Criseos quondam retulerat infantiae tempora? Haec itaque sunt ea, quae, dixisse aliquid, et dixisse nihil, Virum Criticum doceant. Naso adunco suspendere recta sentientium dicta, superbe despicere, quae refutare, ad quae te defendere, non possis, nihil meliora sentire, postquam admonitus sis. Haec sunt, quae Magnum praestant Criticum! Ohe! Quo magis paradoxa est lectio, eo veriore esse, dicto et facto docuit GRIESBACHIVS, quoad Novum Test., dicto et facto docet Dnus MICHAELIS quoad Vetus T. Posterioris quidem hic praesto habebimus exempla, eaque et plura, et hoc, docentia, ubi nullae sunt variantes, ibi arte critica effingendas esse, ut nova, ut a Viris doctis Interpretibus et Commentatoribus diversa, enumerare possis.

- 5) Videat L. B. EJVVS *Annotationes Uberiores in Daniele* ad h. l. Nec tamen in iis, quae Vir Ill. adhibuit, quantum ad rem ipsam, aliquid novi profertur, quod et ex dictis modo, et ex MARTINI GEIERI *Praelectionibus Academicis in Daniele Prophetam* ad h. l. intelligi potest.

refutat. Hoc enim adsumto non potest וְיָרֶךְ v. 25. esse ipsum hoc dictum Domini, quod tamen Vir *III.* in antecedentibus, tanquam possibile saltem admiserat. Dum itaque hoc loco aliter sentit; in contraria incidit. Non vult intelligere illis verbis, v. 23. mandatum Angelo datum, quia hoc non edisserat textus. At docui, textum edisserere, quia expresse confectarium illius, quod exierat mandati, subiungit וְאֵלֹהֵי בְּרִית ad mandatum itaque divinum venit Angelus. Sed sufficiant haec quoad ista, ut de irrevocabili factorum decreto (unwider-
russichen Schicksalschluß) de actione Angeli absque mandato, quamvis ex concessione, et *ad voluntatem Dei*, egisse Vir confiteatur, aliisque Φυλαγίαις, jam nihil addam. Accedit tum Vir ad ipsum Vaticinium, v. 24. 25. 26. 27.

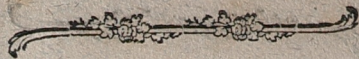
§. II.

In his nunc primam virtutis Vir Illustris experimentum facit in verbo וְיָרֶךְ, quam quidem vocem admirabiliter torquet, et non inventis Variantibus, quae palato arrideant, in semet ipso habet, quibus ad amplissima verba facienda, et lectionem Variantem efformandam, satis instructus est, arduum principium, Vocales non esse ex Θεογενεσία, esse noviter inventas, pro arbitrio mutari posse, quod sane est principium cudendarum novarum lectionum foecundissimum. Diversas termino interpretes junxisse ideas, id ex Osiandri quoque adducta Versione pater, *abbreviatus* dicit hebdomades, et in isthoc quoque significato sibi magnopere placuerunt alii docti Viri complures. Significatus est non adhibendus. Nulla namque in hebdomadibus dictis abbreviatio locum habet. Addidit OSIANDER aliam vocem *determinatae* sunt hebdomades. Atque is significatus, et naturae rei, et decreto divino, determinanti tempus manifestandi Redemptoris, conformis est. Eodem quoque respectum habens IACOBVS GYSSETIVS, 6. significatum decisionis verbo, in Conjugatione *Niphal* posito, addit, cui in Conjugatione *Kal* significatum incidendi tribuit, quem quidem significatum et ipsum ego crediderim hic maxime

6) Vid. IACOBI GYSSETII *Commentarium Linguae Hebraicae ad b. v.*

maxime adplicandum, subintellecto verbo substantivo, et respectu habito ad divisionem, et quasi incisionem, totius temporis LXX hebdomadum, v. 25. factam. LXX hebdomades, eademque in suas totius temporis partes *divisae*, sunt, etc. Divisio ipsa tum ulterius explicatur, v. 25. Is alter significatus decisionis tamen huc etiam optime quadrat, quamvis tum non simul comprehendatur divisionis idea egregie admodum v. 25. respondens, Atque in his nihil, quod sensum dubium efficiat, deprehenditur, sive unum ex his duobus significatibus, sive alterum acceptes, sive utrumque conjungas. Videamus quomodo Vir Ill. MICHAELIS circa hunc terminum versetur. Ante omnia communem expositionem suspectam ante dixit, quam quidquam melius protulit, quae est perpetua Viri methodus, ut ante certamen de victoria canat, spernendo, suspectum faciendo, accusando, damnando, quicquid ad ingenium non aptatum est suum. Ars, qua causam suam non juvat, sed destruit, maxime cum, ut hoc loco, excitatam lectoris expectationem, non meliora, sed deteriora, proferens, deprimit. Primo haeret in eo, quod singularis ponatur et jungatur nomini plurali. Ego vero magnopere miror in eo Virum haerere, quod Scripturae, ex optimis rationibus, non est insolitum, cujus quidem exemplum potuisset habere ex *Ier. 2, 15.* עָרֵי נֶצֶרָה. Potuisset etiam cum GUSSETIO et Interpretibus vertere per modum appositionis, id, quod decisum, determinatum, secundum certas partes divisum constitutum, est super populum tuum etc. At Viro alia mente haerebant. Dubium facit, an Verbum omnino inveniatur חָתַךְ. et quamvis tum Chaldaea lingua, tum Rabbiorum Scripta, dubium tollant: Quamvis etiam adductae a Viro rationes, quod Rabbiorum lingua aequae atque hebraica biblica mortua sit, et Rabbiorum additae terminis significationes iis, quas terminis biblicis jungunt, ut plurimum convenient, spuriae et nullius momenti sint: Quamvis etiam nullus ex adductis significatibus sit, qui non sensum saluum et integrum pariat, ideisque connexis et scopo loquentis conformis non sit; placet tamen Viro Arabicus sermo. Inde itaque multis verbis deducit alterum significatum,

D

catum, quem dudum interpretes attulerunt, quemque ex *Theodotione* potius confirmandum quaerit, quam ex nostris Theologis, vel Criticis, et Philologis, eum, quem jam ostendi non valere, nimirum hunc, *abbreviatae* sunt, nec tamen eundem significatum sequitur. Aliam producit verbi derivationem. Adjutus per Versionem Syriacam, derivat a verbo נָחַת, aliis punctis instruit his נִחַתָּה ut significet vox idem, quod *quies tua*. Non quasi hoc inventum prober, sed ut occasionem nos doceat, ex Syro acceptam, qua ad inventum proprium pertigit. Habeas hic id illustre inventum. Derivat enim vocem a verbo נָחַת *descendere*. Idque illustrat non ex Arabico modo sermone, sed ex ipso *Alcorano*, futilissimo profecto Scripturam Sacram illustrandi, et imprudenter adhibito, principio. Et his tantis, Viro dignis, ducibus nondum satis instructus iterum vocales mutandas suscipit, scripturus vel נִחַתָּה vel נִחַתָּה. Sic tandem habes egregia inventa: Hebdomades 70 sunt, quod ad Te descendit. Septuaginta hebdomades ad Te descendunt, id est, revelantur tibi. Revelatio enim e coelo descendit. Profecto non erat operae pretium hac molesta ratione invenire significatum vocis, quo adhibito tautologica oritur sententia, jam tota in prioribus expressa, quibus Angelus dixerat, se ad mandatum divinum venire, ut Daniele instruat. Longe meliora sunt, quae hactenus habemus, quamvis ad palatum Viri Critici non accommoda. Ubi tamen tautologiam vitare volet Vir Ill. sane decretas, decisas, definitas, et secundum certas quidem partes determinatas hebdomades intelligere, atque, frustrato labore, in nostras redire partes, debet.

Sed subsistendum in his, jam abunde docentibus, quantopere nobis sit necessarium, ut verbo divino Iesu Christi animam, adversus ingenii humani lubrica inventa, muniamus, eique et mentem, animumque totum, despondeamus. Spondeamus id hodie Servatori nostro, qui, ut eam gerere possimus mentem, tuo merito suo effecit, eumque ut obtineret finem, homo natus est. Gaudeamus de ejus nativitate, gaudio puro, sancto. Adoremus eum, ipsiusque gloriam canamus duraturam in Secula Seculorum sine omni

F I N E.

P. P.

SVB SIGILLO RECTORALI IPSO NATIVITATIS CHRISTI FESTO
A. S. R. cIoIoCCLXXVI.

andum, subintellecto verbo substantivo, et ad divisionem, et quasi incisionem, totius tem-
domadum, v. 25. factam. LXX hebdomades,
tas totius temporis partes *divisae*, sunt, etc.
m ulterius explicatur, v. 25. Is alter signifi-
s tamen huc etiam optime quadrat, quamvis
comprehendatur divisionis idea egregie admo-
pondens, Atque in his nihil, quod sensum du-
deprehenditur, sive unum ex his duobus signi-
alterum acceptes, sive utrumque conjungas.
modo Vir Ill. MICHAELIS circa hunc termi-

Ante omnia communem expositionem suspe-
t, quam quidquam melius protulit, quae est
methodus, ut ante certamen de victoria canat,
spectum faciendo, accusando, damnando, quic-
dum non aptatum est suum. Ars, qua causam
at, sed destruit, maxime cum, ut hoc loco,
ris expectationem, non meliora, sed deteriora,
primit. Primo haeret in eo, quod singularis
gatur nomini plurali. Ego vero magnopere
irum haerere, quod Scripturae, ex optimis ra-
est insolitum, cujus quidem exemplum potuisset
2. 15. עָרֵי נֶצֶחַ. Potuisset etiam cum

Interpretibus vertere per modum appositionis,
sum, determinatum, secundum certas partes
tutum, est super populum tuum etc. At
nte haerebant. Dubium facit, an Verbum
iatur חָתַךְ. et quamvis tum Chaldaea lingua,
um Scripta, dubium tollant: Quamvis etiam
ro rationes, quod Rabbiorum lingua ae-
raica biblica mortua sit, et Rabbiorum addi-
significationes iis, quas terminis biblicis jun-
imum conveniant, spuriae et nullius momenti
etiam nullus ex adductis significatibus sit, qui
alvum et integrum pariat, ideisque connexis
tis conformis non sit; placet tamen Viro Arabi-
de itaque multis verbis deducit alterum signifi-
D catum,

